

TRANSHÜMANİZM VE ‘DOĞAL İNSAN’

Osman Çakmakçı, 6.4.2323

<https://www.karar.com/yazarlar/osman-cakmakci/transhumanizm-ve-dogal-insan-1596032>

Tabii başlıktaki ‘Doğal İnsan’ tabirini görünce insanın aklına ‘Doğal-Olmayan İnsan’ mı var ki sorusu geliyor. Üstelik biraz da tuhafına gidiyor insanın. Bu tabirler çoğaltılabilir: Şöyle ki: ‘Doğaya-Uygun İnsan’ ya da ‘Doğanın Bir Ürünü Olarak İnsan’ gibi. Bütün bu tanımlamalar şöyle bir düşünceyi de akla getiriyor: Doğal olmayan ya da doğanın içinde ve ürünü olmayan insan da mı var ya da olabilir mi? Evet, insanoğlunun bitmek bilmek ilerleme ve her şeyi kâra dönüştürme isteği (ilerleme metafiziği de diyebiliriz) insanın kendi varlığını kendi elleriyle dönüştürme isteğine kadar geldi. (Halbuki her ilerleme olumlu sayılmaz ve gelişme olarak değerlendirilemez.) Geçen yazıda okumaya başladığımız Luc Ferry’nin ‘Transhümanist Devrim’ adlı kitabını okumaya devam ediyoruz. Çünkü bu mesele gerçekten de çok kritik öneme sahip korkutucu ve insana ve onun doğasına aykırı biyoteknolojik gelişmeleri anlatıyor; bunlara dikkat çekiyor. Öyle ki bu gelişmeler insanlık tarihinde hiçbir zaman görülmemiş olan korkutucu bir cüretkârlığa, insanın kendi iradesiyle kendisini makine-insan melezlemesine, insanın zaten kopmuş olduğu doğadan daha da yalıtılmasına neden olacak bir tür dehşet uyandıran aymazlığa işaret ediyor.

Dünyada 2000’lerin yani milenyumun başlangıcıyla birlikte insan Doğa’ya ve hatta ve bilerek kendi doğasına karşı bir dikleniş içine giriyor. Bu ilk önce tıp alanında teknolojikleşmeyle birlikte başlıyor. Tıp geleneksel tedavi amaçlı bir bilim dalı olmaktan çıkıp insanın insanı ‘artırma’ (yani yükseltme yani fiziksel olarak mükemmelleştirme; örneğin körlüğü tedavi etme, protezler, yapay organlar vs vs) bakış açısına doğru evriliyor. Kök-hücre tedavileri, genetik alanındaki gelişmeler, genomlarla ilgili tehlikeli araştırmalar insanı artık tedavi etme amacından uzaklaşıp insanı ‘kusursuzlaştırma’ arzusuna kadar yol alıyor.

Transhümanistlere göre, insan aşılması gereken aciz ve zayıf bir türdür. “Başta biyoteknolojiler olmak üzere bilimlerdeki ilerlemeler sayesinde mevcut insanlığın her düzeyde; fiziksel, zihinsel, duygusal ve ahlaki olarak yükseltilmesi gibi engin bir proje söz konusu”. (Transhümanist Devrim, s. 1) “Transhümanist hareketin en temel özelliklerinden biri; temel amacı ‘onarmak’, hastalıkları ve patolojileri sağıltmak olan geleneksel tedavi edici tıp paradigmasından insanı yükseltmeyi, ‘artırmayı’ amaçlayan ‘daha üst’ bir modele geçme

girişimi olmasıdır.” (age, s. 1) Oxford’da eğitim veren ve bu akımın önde gelen temsilcilerinden İsviçreli bilim insanı ve felsefeci Nick Bostrom şunları yazıyor: “Gün gelecek; zihinsel, fiziksel, duygusal ve manevi kabiliyetlerimizi şimdi mümkün görünenin çok ötesinde artırma imkânına sahip olacağız. İşte o zaman insanlığı çocukluk döneminden çıkıp insan-sonrası (posthumaine) çağa gireceğiz.” (age, s.1) Bu düşünceye sahip olanlar için yaşlılık ve ölüm gibi ‘doğal’ olan gerçeklikler birer patolojik durum olarak kabul ediliyor. Yani tamir edilmesi ve iyileştirilmesi gereken hastalıklar olarak değerlendiriliyor. Bu düşünce öncelikle şunu öne sürüyor ve anırtıyor: İnsan aşılması gereken zayıf ve eksik bir varlıktır ve insan eliyle insan evrime uğratılabilir, dönüştürülebilir ve daha üstün bir tür yaratılabilir ve bunlar insan eliyle yaratılabilir. Yine transhümanistlere göre, transhümanizm “Sonu gelmeyen bir ilerlemenin, insan türünün sınırsız mükemmelleşmesinin hem mümkün hem de arzu edilir olduğu inancıdır.” (age, s. 2) Akımın önde gelen temsilcilerinden Max More 2003’te şöyle bir şeyler yazıyor: “Zekânın evrimsel gelişiminde insanlığı bir geçiş aşaması olarak görüyoruz. (...) İnsanlık durumunun arzu edilmez yönlerine rıza göstermiyoruz. İmkânlarımızın doğal ve geleneksel sınırlarını zorluyoruz. (...) Zamanının içinde yaşamlarımızın ‘doğal’ denilen sınırlarına tevazu ile razı gelmeyi saçma buluyoruz. Yaşamın; insanın ve insan-ötesinin, zekânın beşiği olan yeryüzünün kısıtlamalarının çok ötesine uzayacağını, kozmosa yerleşeceğini öngörüyoruz.” (age, s. 3)

Bunları okuyunca şunu diyesim geliyor: Bilim çıldırmış olmalı! Özellikle teknolojiyle eklemlendikten sonra bilim ve tıp doğal rayından çıktı. İnsanın kendi doğal varlığını bu kadar hor görmesi ve daha henüz tam olarak gerçekleştirmediği, içini doldurmadığı ‘klasik’ insanlığı küçük görüp birtakım beşeri ve ne getireceği belli olmayan müdahalelerle insanı ‘yükseltmeye’ dönüştürmeye çalışması anlaşılır gibi değil.

Ki insanın kendisini geliştirmesinden biyolojik olarak insanın mükemmelleştirilmesini anlamak ancak insanın cahilliğini ve hadsizliğini ortaya koymaktadır. Bu gelişmeleri destekleyen ‘biyoilericiler’ karşısında benim de kendimi içlerine dahil ettiğim ‘biyomuhafazakârlar’ ortaya çıkıyor. Bütün bu ilerlemecilik olarak kutsanarak öne sürülen gelişmeleri etik olarak yanlış buluyorlar. Hayatın doğal akışına ve insanın doğal evrimine dışarıdan müdahale olarak görüyorlar, ki ben de böyle düşünüyorum. İnsanın doymak bilmek bu ilerleme merakının insanın laneti olduğunu, ama asıl önemli olanın evrende bir topluığne başı kadar bile yer tutmayan bu dünyada adaletli, eşitlikçi ve kültürel bir yaşam düzeni kurmak olduğunu söylüyorum.

İnsan daha henüz kendini tamamlamamışken, beşerî, ahlaki, ruhsal, zihinsel ve düşünsel gelişimi özellikle teknolojinin bu ilerleme hızının çok gerisinde kalmışken, insan henüz tam insan olmamışken bu türden arayışların büyük kapitalist şirketlerin milyarlarca dolarlık yatırımlarıyla desteklenmesi de çabasıyken bu durumdan insanlık adına işkillenmemek ve bunu insanın körlüğüne vermemek mümkün değil. İnsanlığın beşerî gelişimi her yönüyle insan icadı olan teknolojinin kurbanı haline geliyor. Her şeyi akılsız bir ilerlemenin hammaddesi olarak gören teknoloji şimdi de insanı dönüştürmeye çalışıyor.

İlerlemecilik ne bela bir şeydir. Her zaman dediğim gibi insani olarak gelişmemiz en önemli amacımız olmalıdır. Bütün bunların sonucu insanlığın bir avuç efendinin kölesi olmasıyla sonuçlanacak gibi görünüyor. Tabii eğer yetinmeyi bilmezsek, elimizde olanı zenginleştirmeyi, yaşamın amacının rahatlık ya da ilerleme değil derinleşmek ve olgunlaşmak, hayatı ve kendimizi ve tabii diğerlerini anlamak olduğunu iradi bir biçimde isteyerek kabul etmezsek. İlerlemenin mutluluk ve anlam getirdiğine inanmadığım gibi bunları yok ettiğini söylüyorum.

Bütün bunlar aklıma Nietzsche'nin 'üst-insan' idealini getiriyor. Ama Nietzsche'nin kastettiğinin insanın biyolojik olarak mükemmelleşmesi değil ruhsal, düşünsel ve kültürel olarak kendini aşması olduğunu biliyorum. Yoksa insanı dönüştürmek. Üst-İnsan daha fazla insan olmaya çalışmak yani kendini bu dünyada en doğru ve gerçek bir biçimde gerçekleştirmektir. Bu bakımdan teknolojik gelişmelerin yaratmaya çalıştığı yeni bit tür insan olmaktansa bütün zaafı, kusurları, idealleri, başarıları, günahları ve sevaplarıyla 'doğal insan'dan yanayım. Kendimi dönüştürmeyi değil geliştirmeyi, hazzı değil olgunlaşmayı ve dünya yüzünde dünyayla uyumlu bir biçimde hak ve adalete bağlı bir biçimde yaşamayı istiyorum. İnsanların birbirleriyle konuşması gerektiğini, bunda ısrar etmesi gerektiğini, birbirlerini kabul etmeleri ve birbirlerine yönelmelerini istiyorum. Ama en çok da yetinmeyi istiyorum. Ne ötesini ne de fazlasını istemiyorum.